

บทบาทของนางสาวไทย ระหว่าง พ.ศ. 2477-2497¹

The role of Miss Thailand during 1934 - 1954

ธนสรณ์ สุ่มังคละกุล²

ณัฐพร ไทยจงรักษ์³

บทคัดย่อ

การประกวดนางสาวไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยรัฐบาล ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทย เพื่อหาสตรีมาเป็นศรีสง่าแก่รัฐธรรมนูญ รวมทั้งเป็นกิจกรรมความบันเทิงเพื่อดึงดูด ความสนใจจากประชาชนให้มาร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ ต่อมาในพ.ศ. 2482 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดนโยบายรัฐนิยมขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ อนามัย และการแต่งกายของสตรีตามรูปแบบสากลนิยม ทำให้นางสาวไทยเป็นแบบอย่างแก่สตรีไทยให้หันมาดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายของตนมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477 - 2497 มุ่งเน้นไปที่การช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ และการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันตำแหน่งที่ได้รับนั้นทำให้นางสาวไทยเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในสังคม ส่งผลให้นางสาวไทยได้รับเกียรติให้เข้าร่วมงานด้านการกุศลต่าง ๆ มากมาย ในส่วนบทบาทด้านการบันเทิงและการโฆษณาสินค้านั้นปรากฏบ้าง ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการกุศลเช่นกัน จากบทบาทดังกล่าวส่งผลให้ภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในยุคนี้ได้รับการยกย่องเสมือนบุคคลต้นแบบของประชาชน เป็นผู้ดำรงเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ

คำสำคัญ : บทบาท นางสาวไทย

Abstract

The contest of Miss Thailand started in 1934 by the government and ministry of interior. The purposes of this competition are to find a proper lady to be presented the dignity of the constitution and also entertain audients in the celebration of constitution. In 1939, Field Marshal Plaek Pibulsongkram the prime minister established the state convention especially the content related to health and the dressing of women according to the western style. Consequently, Miss Thailand became a national prototype of Thai women to be taking care of their health than before.

The study indicated that the role of Miss Thailand during 1934-1954 focus on providing support the government activities and various policies. During her reigning, The winner of Miss Thailand was popular and was honorably invited to attend in many charity events, some entertainments and advertisements still relating with charity as well. From the duties, the image of Miss Thailand during 1934 – 1954 was mentioned and recognized as a role model, It was preserved to the honor and dignity of the nation.

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาทของนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ.2477 – 2542: The changing role of Miss Thailand during 1934 - 1999

² นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา

Keywords : role, Miss Thailand

บทนำ

นางสาวไทยถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อสังคมไทยและมีความสำคัญในการเป็นแบบอย่างแก่สตรีไทย ในด้านความงาม สติปัญญาและสุขภาพพลานามัยมาโดยตลอด จากจุดเริ่มต้นของการค้นหาสาวงามผู้เป็นเป็นศรีสง่าแก่รัฐธรรมนูญเสมือนข้าราชการคนหนึ่ง สู่การเป็นสัญลักษณ์และตัวแทนแห่งสตรีไทยในระดับนานาชาติในเวลาต่อมา เวทีนางสาวไทยเป็นเวทีการประกวดนางงามที่สำคัญและมีพัฒนาการควบคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังเห็นได้จากพันธกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยคือการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ งานสาธารณกุศล การเผยแพร่วัฒนธรรมไทย และเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณค่าที่แสดงความสำคัญของสตรีต่อสังคมไทย

การประกวดนางสาวไทยถูกจัดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2477 โดยกระทรวงมหาดไทย ถือเป็นงานระดับชาติงานหนึ่งที่คัดสรรสตรีที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นไทยแท้และมีความเป็นกุลสตรีมาดำรงตำแหน่ง มีรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบจัดงานเนื่องในกิจกรรมวันฉลองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยการประกวดนางสาวไทยในขณะนั้นใช้ชื่อว่า “การประกวดนางสาวสยาม” มีจุดประสงค์หลักเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนให้มาร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง ต่อมาในพ.ศ. 2482 เมื่อครั้งที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นประเทศไทย ทำให้ชื่อการประกวดนางสาวสยามต้องเปลี่ยนชื่อเป็นการประกวดนางสาวไทย ทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกวดให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เปลี่ยนสถานที่จัดงานและเครื่องแต่งกายของผู้เข้าประกวดนางสาวสยามให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐนิยม ในขณะเดียวกันการประกวดนางสาวไทยภายใต้การดำเนินงานของรัฐบาลนั้น จะมีลักษณะการจัดงานที่ไม่ต่อเนื่องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความพร้อมทางการเงินของประเทศ ในช่วงเวลาดังกล่าว

ภายหลังจากได้รับตำแหน่งแล้วนางสาวไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองครั้งยิ่งใหญ่ ในด้านวิถีชีวิตของตนเอง และการปฏิบัติตนต่อสังคมเนื่องจากการที่มีรัฐบาลเป็นผู้จัดงาน บทบาทหน้าที่ของนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477 - 2497 จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ทั้งการส่งเสริมนโยบายต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ ส่วนบทบาทด้านงานบันเทิงและการโฆษณาสินค้า นั้น ถือเป็นกิจกรรมที่นางสาวไทยมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ในขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทย ถือเป็น การแสดงออกให้สังคมรับรู้และสะท้อนภาพลักษณ์ของนางสาวไทยกลับมาเช่นกัน

งานวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตำแหน่งนางสาวไทย ผ่านการแสดงบทบาทในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดบทบาทเหล่านั้นให้ปรากฏชัดเจนมากขึ้น โดยได้แบ่งการประกวดออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ยุคนางสาวสยาม ระหว่าง พ.ศ. 2477-2481 ช่วงที่ 2 ยุคนางสาวไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2482-2497 โดยจะศึกษาถึงประเด็นความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางสังคมไทย จุดประสงค์การจัดการประกวด รูปแบบการประกวด บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย ไปจนถึงภาพลักษณ์ของนางสาวไทยที่สะท้อนจากสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477-2497
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477-2497

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีแนวทางการศึกษาค้นคว้าตามวิธีการทางประวัติศาสตร์คือ การวิเคราะห์จากหลักฐานชั้นต้น ประกอบด้วยเอกสารจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดวชิราวุธานุสรณ์ สื่อสังคมออนไลน์ เทปบันทึกภาพการประกวดนางสาวไทย สำนักข่าวไทย และหนังสือพิมพ์จากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2477 – 2497 รวมไปถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกวดนางสาวไทย เช่น อดีตนางสาวไทย ผู้เขียนหนังสือเกี่ยวกับนางสาวไทย คณะกรรมการผู้ตัดสินการประกวด ผู้รายงานข่าว ฯลฯ ควบคู่กับ หลักฐานชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ ตำรา สารคดี วารสาร และงานวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

โดยหลักฐานดังกล่าวนี้จะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในยุคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการประกวดนางสาวไทย บทบาทของนางสาวไทยและภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของนางสาวไทย ถือเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอบทความวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

การประกวดนางสาวสยามระหว่าง พ.ศ. 2477-2481

การประกวดนางสาวไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในพ.ศ. 2477 เนื่องในงานวันฉลองรัฐธรรมนูญ ภายใต้การดำเนินงานของรัฐบาลซึ่งมี พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี และมีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดงานนี้ โดยภายในงานมีการแสดงมหรสพต่าง ๆ ทั้ง ลิเก ละคร โขน จั้ว เพลงจำวัด ภาพยนตร์ และการบรรเลงดนตรี ซึ่งจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่! เป้าหมายที่สำคัญของการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญคือการประชาสัมพันธ์รัฐธรรมนูญของไทย สร้างความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญให้กับประชาชน เนื่องจากในยุคนั้นประชาชนบางคนยังคิดว่ารัฐธรรมนูญคือ พระยาพลพลพยุหเสนา¹ หรือในขณะที่บางคนยังเรียกรัฐธรรมนูญว่าเป็นลูกมะขุน² และมองว่าเป็นเพียงแค่นางงาม 2 ชั้น ไว้วางคัมภีร์สำหรับพระอาจารย์ เพื่อเอาไว้เทศนา⁴

การที่จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและอยากมาร่วมงานได้นั้น รัฐบาลต้องหากิจกรรมที่แปลกใหม่ สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ร่วมงาน ดังนั้นการประกวดนางสาวสยามจึงถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของประชาชน ให้มาร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญนี้ได้ โดยทันทีที่มีการประชาสัมพันธ์การประกวดนางสาวสยามตามหน้าหนังสือพิมพ์ออกไปแล้วนั้น ประชาชนได้ตื่นตัวกับข่าวใหม่ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก แต่ค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยที่มักอบรมสั่งสอนสตรีให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ไม่นิยมส่งบุตรสาวของตนมาเดินเปิดเผยตัวในที่สาธารณะ อาจทำให้ไม่มีสตรีไทยมาเข้าร่วมการประกวดในครั้งนี้ ทางกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกหนังสือไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ ให้จัดหาสาวงามเพื่อเข้าร่วมประกวดนางสาวสยาม ให้ได้มากที่สุด โดยมีการโฆษณาว่า “การจัดงานครั้งนี้เป็นงานของชาติ ซึ่งจะเป็นเกียรติแก่สตรีผู้เข้าประกวดเอง นอกจากนี้ยังเป็นศรีสง่าแก่บ้านเกิดเมืองนอน และบิดามารดาของสตรีผู้เข้าประกวดทุกคน”⁵

ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวสยามระหว่าง พ.ศ. 2477-2481

กัญญา เทียนสว่าง เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวสยามคนแรก ประจำปี พ.ศ. 2477 โดยการประกวดนางสาวสยามรอบสุดท้าย จัดขึ้นในคืนวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2477 ณ พระราชอุทยานสราญรมย์ มีผู้เข้าร่วมการประกวดทั้งสิ้น 16 คน

¹ ส.พลายน้อย. (2543). วันก่อนคืนเก่า: ชีวิตชาวไทยสมัยบ้านยังดีเมืองยังงาม. หน้า 128.

² วิศเวศ วัฒนสุข. (2553). กัญญาเทียนสว่าง เปิดตำนานนางสาวสยาม. หน้า 32.

³ ชาตรี ประทีปนทนาการ. (2548). คณะราษฎรฉลองรัฐธรรมนูญ: ประวัติศาสตร์การเมืองหลัง 2475 ผ่านสถาปัตยกรรม “อำนาจ”. หน้า 128,149.

⁴ ส.พลายน้อย. (2543). หน้าเดิม.

⁵ สุจิตรา อรุณพิพัฒน์. (2550). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม: กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า. 63.

กันยาในฐานะนางสาวสยามคนแรก ได้รับของรางวัลประกอบด้วย มงกุฏ ชั้นเงินสลักชื่อ “นางสาวสยาม ๗๗” ล็อกเก็ตห้อยคอทองคำ และเข็มกลัดทองคำลงยา อักษรว่า “รัฐธรรมนูญ ๗๗”

ผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวสยามคนต่อมาคือ *ฉวี เลหาเกียรติ* หรือชื่อเดิมว่า เอเวอลีน เลหาเกียรติ เป็นนางสาวสยามประจำปี พ.ศ. 2478 โดยการประกวดปีนี้มีกำหนดชุดให้นางงามสวมใส่คือ ชุดไทย ห่มสไบเฉียง นุ่งผ้าขึ้นยาวกรมเท้า และไม่ให้สวมใส่รองเท้าเดิน สำหรับวณนั้นได้รับการสวมมงกุฎโดย หม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา ชายาพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ผู้สำเร็จราชการ ได้รับมงกุฎ สร้อยเพชร และ เงินรางวัล 1,000 บาท

วงเดือน *ภูมิรัตน์* ถือเป็นนางสาวสยาม คนที่ 3 สำหรับการประกวดในปีนี้ มีการให้คณะหนังสือพิมพ์สามารถส่งนางงามเข้าร่วมการประกวดได้ โดย วงเดือน เป็นตัวแทนจากหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ เมื่อถึงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นคืนวันตัดสิ้น วงเดือน ภูมิรัตน์ สามารถเอาชนะผู้เข้าประกวดกว่า 200 คน และได้รับตำแหน่งนางสาวสยามคนที่ 3 ได้ในที่สุด ได้รับ มงกุฎ ลูกโลกเงิน เข็มกลัดเพชร เสมารัฐธรรมนูญทองลงยา เงินรางวัล 800 บาท และแพรปักรูปวิวจากผู้แทนหนังสือพิมพ์อาซาฮี ชิมบุนของญี่ปุ่น¹ นอกจากนี้ วงเดือนยังได้รับของรางวัลเป็นผลิตภัณฑ์เสริมความงามต่าง ๆ อีกมากมาย

นางสาวสยามคนที่ 4 คือ *มยุรี วิชัยวัฒนะ* เป็นนางสาวสยามประจำปี พ.ศ. 2480 มยุรีได้รับการเชิญจากข้าหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เข้าร่วมการประกวดนางสาวสยาม โดยได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ท่านข้าหลวงอยุธยาต้องการหาคนเข้าประกวดชนิดตัวน้อย จะไปจัดประกวดสาวที่อยู่ยากไม่ทัน ก็ขอร้องให้ช่วยแก้หน้าที่เถอะ...นึกว่าช่วยชาติหน่อย คำว่านึกว่าช่วยชาติหน่อย ทำให้เราดกลงมาประกวด”² และเมื่อการประกวดมาถึง มยุรี สามารถเอาชนะใจกรรมการและได้ครองตำแหน่งนางสาวสยามคนที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2480 ในที่สุด โดยได้รับมงกุฎผ้ากำมะหยี่ปักเลื่อม ถ้วยเงิน เสมาทองลงยา เข็มกลัดทองลงยาฝังเพชร เงินรางวัล 1,000 บาท และของรางวัลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสริมความงาม

ต่อมาในพ.ศ. 2481 ผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวสยามคือ *พิสมัย โชติวุฒิ* ซึ่งเคยเข้าร่วมการประกวดนางสาวสยามมาแล้วใน พ.ศ. 2480 แต่ไม่ได้รับตำแหน่งนางสาวสยาม แต่ด้วยความมุ่งมั่นทำให้พิสมัยกลับมาลงประกวดใหม่ในฐานะตัวแทนจังหวัดพระนคร และสามารถเอาชนะผู้เข้าแข่งขันคนอื่น ๆ และเป็นนางสาวสยามคนที่ 5 ได้สำเร็จ ซึ่งการประกวดนางสาวสยามในปีนี้ได้มีการเพิ่มตำแหน่งรองนางสาวสยามขึ้นอีก 4 ตำแหน่ง โดยรางวัลที่นางสาวสยามได้รับคือ มงกุฎ ถ้วยรางวัล ตั๋วเรือไปประเทศญี่ปุ่น และ เงินสด 1,500 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้านี้ 500 บาท

การประกวดนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2482-2497

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ.2481 และได้เปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามมาเป็นไทย ทำให้การประกวดนางสาวสยามเปลี่ยนมาใช้ชื่อว่า การประกวดนางสาวไทยครั้งแรกใน พ.ศ. 2482³ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายให้สตรีเป็นแม่พิมพ์ของชาติ⁴ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับสุภาพบุรุษ ดังนั้นสุภาพสตรีจึงต้องมีวัฒนธรรมอันดี มีวินัย มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง และแต่งกายสวยทันสมัย⁵ ซึ่งการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรีดังกล่าว เป็นแรงกระตุ้นให้รัฐบาลจัดการประกวดนางสาวไทย เพื่อค้นหาสตรีที่เป็นต้นแบบแห่งแม่พิมพ์ของชาติ และเป็นตัวแทนแห่งการส่งเสริมฐานะทางสังคมของสตรีเพศ ทั้งด้านการปฏิบัติตนและการมีสุขภาพที่ดี

¹ สุภัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2532). *การประกวดนางสาวไทย(พ.ศ.2477-2530)*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 113.

² อรสม สุทธิสาคร. (2533). *ดอกไม้ของชาติ จากเวทีความงามสู่เวทีชีวิตอัลบั้มชีวิต 13* นางสาวไทยยุคแรก. หน้า. 44.

³ เอกจิตรา คำมีศรีสุข. (2550). *ความสัมพันธ์ของทุนวัฒนธรรมกับทุนนิยม: กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย (พ.ศ.2477-2549)*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า. 46.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 107-108.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 79

นอกเหนือจากการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของสตรีแล้ว รัฐบาลยังใช้เวทีการประชุมประหวัดนางสาวไทย ส่งเสริมนโยบายรัฐนิยม ฉบับที่ 10 ว่าด้วยเรื่องการแต่งกายของชาวไทย นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงชุดการประหวัดนางสาวไทย โดยในปี พ.ศ. 2483 นั้นได้มีการปรับชุดผู้เข้าประหวัดนางสาวไทย ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐนิยม ที่ต้องการให้สตรีไทยแต่งกายทันสมัยเหมาะสมกับเวลาและโอกาส ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามมีความเห็นว่า การแต่งกายที่เหมาะสมนั้นเป็นเกียรติแก่ประเทศชาติรูปแบบหนึ่ง¹ ในเวลาต่อมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงชุดผู้เข้าประหวัดให้สอดคล้องกับสากลมากยิ่งขึ้น มีการนำเครื่องแต่งกายแบบตะวันตกเช่น ชุดกีฬา และชุดว่ายน้ำ มาใช้ในการประหวัด

การประหวัดนางสาวไทยภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงชื่อประเทศนั้นดำเนินมาจนถึง พ.ศ. 2483 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยตกอยู่ในภาวะของสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงข้าวยากหมากแพง รัฐบาลจึงได้ยกเลิกการประหวัดนางสาวไทย ระหว่างพ.ศ. 2484-2490 เป็นการชั่วคราว² จนมาถึงพ.ศ. 2491 ได้มีการรื้อฟื้นการประหวัดนางสาวไทยขึ้นมาอีกครั้ง และได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ต่อมาใน พ.ศ. 2492 ได้ยุติการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญและการประหวัดนางสาวไทย เนื่องจาก มีการจัดงานฉลองยุวชนขึ้นแทน รวมทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารประเทศ ต่อมาในพ.ศ. 2493 - 2497 มีการจัด การประหวัดนางสาวไทยในงานฉลองรัฐธรรมนูญขึ้นอีกครั้ง มีการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายโดยให้นางงามสวมใส่ชุดว่ายน้ำ ซึ่งเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์เป็นจำนวนมากว่าไม่เหมาะสม มีผู้กล่าวว่า “...การประหวัดนางงามเป็นความสุขทางใจของบุคคลบางส่วนเท่านั้น...”³ แต่ในทางตรงข้ามกลับมาให้ความสนใจเข้าชมการประหวัดนางสาวไทยในปีนี้เป็นจำนวนมากจนที่นั่งไม่พอ

ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2482-2497

เรียม เพศยนาวิน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยใน พ.ศ. 2482 และเป็นนางสาวไทยคนแรกที่นับถือศาสนาอิสลาม การประหวัดในปีนี้มีเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดงานจากพระราชอุทยานสราญรมย์มาจัดงานที่สวนอัมพร ซึ่งเรียม เพศยนาวิน ในวัย 16 ปี สามารถครอบครองตำแหน่งนางสาวไทยได้ ได้รับรางวัลประกอบด้วย มงกุฎ ถ้วยเงิน เงินสด 2,000 บาท ชุดกีโมโนจากสถานทูตญี่ปุ่น โต๊ะเครื่องแป้ง และข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ภายหลังจากเรียมได้อภิเษกสมรสกับนายพรานบุตรแห่งรัฐปะลิสเมื่อ พ.ศ. 2495 ได้รับพระราชทานอิสริยยศเป็น เชษฐา หรือ ราชนิพนธ์พัตรา ชามาลุลลาอิด ดวนมาเรียม

ต่อมาใน พ.ศ. 2483 ผู้ได้รับตำแหน่งนางสาวไทยคือ **สว่างจิตต์ คฤหานนท์** ซึ่งการประหวัดนางสาวไทยในปีนี้มีผู้สมัครทั้งสิ้น 133 คน ซึ่งการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายรัฐนิยม โดยผู้เข้าร่วมการประหวัดจะใส่ชุดกางเกงกีฬาขาสั้น และต้องใช้ผ้าที่ทอภายในประเทศทั้งหมด ซึ่งสว่างจิตต์สามารถครอบครองตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2483 ไปได้ ได้รับรางวัล คือ มงกุฎ ถ้วยเงิน และเงินสด 2,000 บาท ส่วนตำแหน่งรองนางสาวไทยได้รับเงินสดรางวัลละ 250 บาท

หลังจากได้มีการรื้อฟื้นการประหวัดนางสาวไทยขึ้นอีกครั้งในพ.ศ. 2491 ผู้ที่ครอบครองตำแหน่งนางสาวไทยในปีนี้เป็น **ลัดดา สุวรรณสุภา** โดยการประหวัดปีนี้แตกต่างจากทุกปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีการใช้เพลงสวณน้อยร้อยซึ้ง ประกอบการเดินทางบนเวที เพื่อเพิ่มสีสันในการประหวัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งลัดดา สุวรรณสุภา ก็สามารถครอบครองตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2491 ไปได้ ของรางวัลที่นางสาวไทยได้รับคือ มงกุฎ ถ้วยเงิน จักรเย็บผ้า เครื่องรับวิทยุ และเงินสด 8,000 บาท ส่วนรองทั้ง 4 ได้รับ ถ้วยเงิน และเงินสด 2,000 บาท

นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2493 คือ **อัมพร บุรารักษ์** ได้รับการทาบทามจากผู้ว่าราชการ ส่งเข้าประหวัดในนามของจังหวัดเชียงราย สำหรับการประหวัดนางสาวไทยปีนี้ เป็นปีแรกที่ทำให้สาวงามผู้เข้าร่วมการประหวัดสวมชุดอาบน้ำขึ้นบนเวทีซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีการแต่งกายที่ทันสมัยยิ่งขึ้นตามหลักสากลนิยม เมื่ออัมพรได้รับตำแหน่งนางสาวไทย

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2484). *การแต่งกายสมัยสร้างชาติ*. หน้า 129-130.

² สุจิตรา อรุณพิพัฒน์. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 61-62.

³ สยามนิกร. (2493, 11 ธันวาคม). หน้า 9.

ในขณะอายุ 18 ปี ซึ่งถือเป็นสตรีชาวเหนือคนแรกที่ได้ครองตำแหน่งนางสาวไทย ซึ่งรางวัลที่นางสาวไทยได้รับคือ มงกุฏ สายสะพาย ถ้วยเงิน เงินสด 10,000 บาท และตั๋วการเดินทางเที่ยวรอบโลก 2 ที่นั่ง บริษัทอาเคเนย์ประกันภัยมอประกันชีวิต นางสาวไทย 20,000 บาท¹ รวมทั้ง จักรเย็บผ้า วิทยุเครื่องใหญ่ และเครื่องสำอางต่าง ๆ โดยมีท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามเป็นผู้สวมมงกุฎให้

นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2494 คือ *อุษณีย์ ทองเอนดี* ที่สามารถเอาชนะสาวงามคนอื่น ๆ และได้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2494 ในที่สุด โดยได้รับรางวัล มงกุฏ ถ้วยเงิน เงินสด 20,000 บาท กรมธรรม์ประกันชีวิตจากบริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัยแก่นางสาวไทย จำนวน 20,000 บาท² หลังพ้นจากตำแหน่งนางสาวไทยได้ 2 ปี อุษณีย์ได้สมรสกับ ม.ร.ว.พงษ์ดิศ ดิศกุล ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นทูตทหารบกที่อังกฤษ ทำให้อุษณีย์และครอบครัวต้องย้ายตามไปอยู่ด้วย และได้มีโอกาสทำกิจกรรมสำคัญเช่น ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบท และเจ้าฟ้าชายชาร์ลส์แห่งอังกฤษ เป็นต้น

ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2495 คือ *ประสิทธิ์ ทองอุไร* ซึ่งการประกวดนางสาวไทยในปีนั้น จัดขึ้นที่สวนลุมพินีที่มีเนื้อที่กว้างขวางมากกว่าซึ่ง ประสิทธิ์ ทองอุไร สามารถคว้ามงกุฏนางสาวไทยประจำปีพ.ศ. 2495 ไปครอง และได้รับรางวัลเป็น มงกุฏ ถ้วยเงิน เสื้อคลุมกำมะหยี่สีแดง เงินรางวัล 20,000 บาทและกรมธรรม์ประกันชีวิตจากบริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัยแก่นางสาวไทย จำนวน 20,000 บาท

ต่อมาผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2496 คือ *อนงค์ อชชวฒณา* โดยการประกวดนางสาวไทยในปีนี้มีผู้เข้าร่วมการประกวดทั้งสิ้น 130 คน ในส่วนของการปรับปรุงโฉมนางงามนั้น ได้มีการอนุญาตให้ใช้แป้งทาเพื่อปกปิดส่วนด้อยของร่างกายได้ ในขณะเดียวกันได้มีการแต่งเพลงประจำการประกวดขึ้นใหม่คือเพลง นางฟ้าจำแลง โดยมี ครูเอื้อ สุนทรสนาน แห่งวงสุนทราภรณ์ เป็นผู้ประพันธ์คำร้องและทำนอง เมื่อถึงคืนวันตัดสินอนงค์สามารถครอบครองตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2496 ได้สำเร็จได้รับรางวัล มงกุฏ ถ้วยเงิน เสื้อคลุม เงินสด 20,000 บาท บ้านให้อยู่เป็นเกียรติยศ และรถยนต์³

นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2497 คือ *สุชีลา ศรีสมบูรณ์* ในปีนี้มีผู้เข้าร่วมประกวดถึง 241 คน เนื่องจากมีของรางวัลที่ดึงดูดใจให้สาวงามทั่วประเทศอยากครอบครองคือ รถเบนซ์ราคาหลักแสน รวมถึงมีการเปิดค่ายการฝึกฝนนางงามเกิดขึ้น เช่น ค่ายบางขุนเทียน ค่ายบางกะปิ เป็นต้น ซึ่งเป็นวิวัฒนาการอีกขั้นของการประกวดนางสาวไทย ซึ่งสุชีลาสามารถเอาชนะผู้เข้าประกวดคนอื่นและเป็นนางสาวไทยประจำปีพ.ศ. 2497 ได้สำเร็จ ของรางวัลที่ได้รับได้แก่ มงกุฏ ถ้วยเงิน เสื้อคลุม เงินสด 20,000 บาท⁴ รวมทั้ง แหวนเพชร จักรเย็บผ้า เข็มขัดนาก และ ทอง 4 บาท

ในระหว่าง พ.ศ. 2482 - 2497 เป็นช่วงเวลาที่ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยจะต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนโยบายของรัฐบาล สภาพทางสังคม สถานที่ที่ใช้จัดการประกวด รางวัลที่นางสาวไทยได้รับมีมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเริ่มต้นของธุรกิจการฝึกฝนนางงามมา ในด้านหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น นางสาวไทยในช่วงเวลานี้มีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เป็นที่สนใจของสังคมมากขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในฐานะผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีของประเทศจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

¹ สยามนิกร. (2493, 15 ธันวาคม). หน้า 7.

² สยามนิกร. (2494, 19 ธันวาคม). หน้า 5.

³ วิกร. (2528, มกราคม). เปิดดอก “นางสาวไทยทั้ง 7”. *ดิฉัน*. 8(189): 43.

⁴ หนังสือพิมพ์ไทย. (2497, 31 ธันวาคม). หน้า 12.

บทบาทของนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477-2497

บทบาทของนางสาวไทยจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานจะเป็นแบบขอความร่วมมือโดยไม่มีพันธะหรือข้อผูกมัดใด ๆ กับกองประกวด¹ ทำให้การทำกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ จะไม่เด่นชัดเท่ากับการได้รับเกียรติยศและศักดิ์ศรีจากการคว้าตำแหน่ง สอดคล้องกับคำกล่าวที่ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้กล่าวแก่ อุษณีย์ ทองเนื้อดี ขณะมอบมงกุฎนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2494 ว่า “ขอให้รักษาเกียรติของนางสาวไทยไว้”² รวมทั้งการเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยบทบาทที่นางสาวไทยจะต้องกระทำนั้นประกอบด้วย บทบาทต่อตนเอง บทบาทด้านการเมือง บทบาทด้านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ บทบาทด้านงานบันเทิง และบทบาทด้านการโฆษณาสินค้า

บทบาทต่อตนเอง

ภายหลังจากได้รับตำแหน่งนางสาวไทยแล้ว ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยในแต่ละปี จะต้องออกเยี่ยมร้านค้า และถ่ายรูปเพื่อเป็นเกียรติ โดยจากรายงานของหนังสือพิมพ์ในวันรุ่งขึ้นมักมีการถ่ายภาพนางสาวไทยขณะอยู่ท่ามกลางประชาชนจำนวนมากออกเผยแพร่ ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ มากมาย สอดคล้องกับที่ วณิ เลหาเกียรติ์ นางสาวไทย ประจำปี พ.ศ. 2478 ได้กล่าวไว้ว่า

“ที่จริงถูกหลอกมาประกวดนะ เพราะคุณหญิงข้างบ้านท่านบอกจะให้ลูกสาวมาประกวดด้วย จะได้เป็นเพื่อน แต่เอาเข้าจริงไม่ได้มาปล่อยให้เราเดินคนเดียว ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะได้ตำแหน่ง ไม่เคยมีใครมาบอก พอได้ตำแหน่งแล้วเหนื่อยมาก แต่ก็ภูมิใจ รู้สึกเป็นเกียรติ คือรู้สึกตนเองเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล...”³

ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้หญิงธรรมดาสู่การเป็นต้นแบบของผู้หญิงไทยในสังคม บทบาทแรกที่นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติคือบทบาทต่อตนเอง

นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างแก่สตรีไทย ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองตั้งแต่หัวจรดเท้า รวมทั้งการวางตัวเมื่อปรากฏตัวตามงานต่าง ๆ สอดคล้องกับที่ กัญญา เทียนสว่าง นางสาวสยามประจำปี พ.ศ. 2477 ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การวางตัวหลังได้รับตำแหน่งต้องระวังตัวแฉ ฉิดจากครั้งเป็นผู้หญิงธรรมดาที่เดียว ความสิ้นเปลืองก็มากขึ้น ปีแรกหมดเงินส่วนตัวไปมาก”⁴ แสดงถึงการเลื่อนชั้นทางสังคม สู่ตำแหน่งอันทรงเกียรติ ในขณะที่ภารกิจหลังได้รับตำแหน่งแม้จะมีมาก แต่ส่วนใหญ่ จะไม่ได้รับเงินค่าตอบแทนเพราะถือเป็นหน้าที่ของนางสาวไทยที่จะต้องทำ ในขณะที่เดียวกันผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทั้ง ค่าแต่งหน้า ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับเรียม เพศยนาวิน นางสาวไทยประจำปีพ.ศ. 2482 ที่ไม่สนับสนุนให้ โสภี เพศยนาวิน ผู้เป็นน้องสาวลงเข้าประกวดนางสาวไทยในพ.ศ. 2483 เนื่องจากมองว่าภาระหน้าที่ของนางสาวไทยมีมีมาก เงินรางวัลที่ได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหลังจากได้รับตำแหน่ง⁵

¹ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2532). เล่มเดิม. หน้า 118.

² อรสม สุทธิสาคร. (2533). เล่มเดิม. หน้า. 105.

³ แหล่งเดิม. หน้า. 27.

⁴ พิมพ์ไทยรายวัน. (2491, 12 ธันวาคม)

⁵ อรสม สุทธิสาคร. (2533). เล่มเดิม. หน้า. 67.

บทบาทในกิจกรรมทางการเมือง

บทบาททางการเมืองเริ่มขึ้นเมื่อนางสาวไทยได้รับตำแหน่งแล้ว รัฐบาลจะขอความร่วมมือให้นางสาวไทย *มอบเงินรางวัลเพื่อสนับสนุนรัฐบาล* โดยนางสาวไทยมองว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่ง สอดคล้องกับ คำกล่าวของ วณิ เลหาเกียรติ์ นางสาวสยามประจำปี พ.ศ. 2478 ที่กล่าวว่า “รางวัลเป็นเงิน 1,000 บาท หลังได้มารัฐบาลขอบริจาคหมด แต่มงกฏกับถ้อยยังอยู่เวลาได้รับเชิญไปไหนก็ไปกับญาติผู้ใหญ่ภาระหน้าที่หลังได้ตำแหน่งมากมายจริง ๆ”

ในขณะเดียวกันนางสาวไทยต้องทำหน้าที่ *ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่งานต่าง ๆ ของรัฐบาล* โดยเฉพาะในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการออกนโยบายรัฐนิยม 12 ฉบับ และตั้งสภาวัฒนธรรมขึ้น ทำให้นางสาวไทยเป็นหนึ่งในบุคคลที่มีบทบาทประชาสัมพันธ์และส่งเสริม *นโยบายส่งเสริมการแต่งกายของสตรี* โดยให้การแต่งกายตามงานต่าง ๆ มีการสวมชุดที่แตกต่างกันในเวลากลางวันและกลางคืน ผลที่เกิดขึ้นคือ สุภาพสตรีจำนวนมากตื่นตัวในการแต่งกายตามแบบที่นางสาวไทยแต่ง¹

เมื่อรัฐบาลกำหนด *นโยบายส่งเสริมให้สตรีรักษาสุขภาพอนามัย* ในวาระดำรงตำแหน่งของ สว่างจิตต์ คฤหานนท์ นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2483 ได้มีการกล่าวปราศรัย เชิญชวนให้สุภาพสตรีไทยรักษาสุขภาพอนามัย ดังข้อความต่อไปนี้

“การที่ข้าพเจ้าได้รับเลือกเป็นนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2483...ข้าพเจ้ามีความพยายามอยู่เสมอที่จะบำรุงรักษาสุขภาพอนามัย ร่างกายให้สมบูรณ์...ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่ได้เห็นเพื่อนสตรีเป็นอันมากเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการรักษาความงามและการบำรุงรักษาสุขภาพและอนามัยให้สดชื่นอยู่เสมอ”

ซึ่งนอกจากการปราศรัยเชิญชวนแล้วนางสาวไทยจะต้องดูแลตนเอง และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่สตรีไทยในการรักษาสุขภาพร่างกายอีกด้วย

นอกจากนั้นยังมี *บทบาทในการเข้าร่วมกองอาสาอากาศ* จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2483 เพื่อเป็นองค์การบรรเทาทุกข์ในยามที่ประเทศชาติประสบภัยต่าง ๆ เช่น สงคราม สาธารณภัย ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งมีการเชิญชวนให้กลุ่มสตรีต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิก รัฐบาลจึงให้นางสาวไทยเป็นผู้ประชาสัมพันธ์องค์การนี้ โดยการให้นางสาวไทยและรองนางสาวไทย เข้าสมัครเป็นอาสาอากาศ เช่น เรียม เพศยนาวิน สว่างจิตต์ คฤหานนท์ เป็นต้น² ตลอดจนมีหนังสือพิมพ์เป็นผู้เผยแพร่ภาพการทำกิจกรรมของเหล่านางสาวไทยและรองนางสาวไทย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงอีกทางหนึ่ง³

ในช่วงสงครามอินโดจีน เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2483 เรียม เพศยนาวิน นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2482 ได้เข้าร่วมเดินขบวนกับอำเภอยานนาวาในการเรียกร้องดินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส มีการมอบดอกไม้ธูปเทียนถวายแด่กับนายกรัฐมนตรี รวมทั้งได้กล่าววบลอบขวัญให้กำลังใจแก่ทหารผู้กล้า ส่วนสว่างจิตต์ คฤหานนท์ นางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2483 ได้กล่าวปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียง ในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2483 เป็นข้อความปลุกใจแก่สตรี ที่ให้ระลึกถึงความเข้มแข็งและความสำคัญของสตรีกับการสนับสนุนการทำงานของทหาร ในช่วงสงครามอินโดจีนโดยมีใจความสำคัญว่า

“ในประวัติศาสตร์ของชาติเรา มีตัวอย่างซึ่งปรากฏอยู่ชัดเจนแล้วว่า ในยามฉุกเฉินของบ้านเมืองนั้น ผู้หญิงไทยไม่เคยเสียขวัญ ไม่เคยอ่อนแอต่อเหตุการณ์...และผู้หญิงไทยในปัจจุบันจะไม่ยอมให้บรรพบุรุษต้องเสียใจด้วยเรื่องนี้เป็นอันขาด...ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้พูดในนามของเพื่อนสตรีทั้งหลาย เพื่อระบายความรู้สึกของผู้หญิงไทย ไปยังเหล่าทหารหาญของชาติ...”

¹ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล. (2532). เล่มเดิม. หน้า 77.

² ศรีกรุง. (2483, 21 สิงหาคม). หน้า 16.

³ นันทิรา ข้าภิบาล. (2530). *นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ.2482-2487*. ปริญญาโท ศ.ศ.ม. (ประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 205.

นอกจากบทบาทดังที่กล่าวมาแล้ว นางสาวไทยยังต้อง *ช่วยงานฉลองรัฐธรรมนูญ* ด้วย ทั้งการเป็นผู้มอบของรางวัลแก่นางสาวไทยปีถัดมา การร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคณะผู้จัดงานและโดยเฉพาะงานฉลองรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2481 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงานฉลองรัฐธรรมนูญ และเสด็จไปยังเวทีการประกวดนางสาวสยาม ซึ่งมีอดีตนางสาวสยามทั้ง 4 คน ประกอบด้วย กันยา เทียนสว่าง, วณี เลาทเกียรติ์, วงเดือน ภูมิรัตน์ และ มยุรี วิชัยวัฒน์ รอรับเสด็จและมีพระราชปฏิสันถารแก่นางสาวสยามทั้ง 4 โดยทั่วกัน¹

กล่าวโดยสรุปบทบาททางการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลนั้น นับว่าเป็นบทบาทที่เด่นชัดที่สุดของนางสาวไทยในระหว่าง พ.ศ. 2477-2497 สืบเนื่องมาจากรัฐบาลเป็นผู้จัดการประกวดนางสาวไทย ทำให้นางสาวไทยมีพันธะผูกพันกับรัฐบาล ภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในยุคนี้จึงเป็นผู้มีเกียรติ เสมือนข้าราชการคนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับประชาชนไทย

บทบาทต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

นางสาวไทยถือเป็นตำแหน่งที่เป็นที่รู้จักของคนในสังคม ดังนั้นงานด้านการกุศลถือเป็นกิจกรรมที่นางสาวไทยจะต้องปฏิบัติ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตนเองและเวทีการประกวดโดย จะเน้นไปที่งานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งไม่มีค่าตอบแทน และต้องออกค่าใช้จ่ายเองในเรื่องเครื่องแต่งกาย และการเสริมความงามต่าง ๆ อันประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

การร่วมกิจกรรมในการแข่งขันกีฬา นางสาวไทยในยุคนี้จะได้รับเกียรติร่วมเป็นผู้เปิดการแข่งขันกีฬาทางการกุศลมากมาย ประกอบด้วย *การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยนางสาวสยาม* จัดขึ้นโดยอัสสัมชัญสมาคมและสมาคมเทพศิรินทร์ เพื่อนำรายได้ไปสมทบทุนบำรุงข้าราชการทหารบกแผนกสื่อสาร ซึ่งมีการเชิญ กันยา เทียนสว่าง เป็นผู้ทำการเชิญลูกฟุตบอลเปิดสนาม และเป็นผู้ออกถ้วยรางวัลแก่ผู้ชนะ ซึ่งในปีต่อมา วณี เลาทเกียรติ์ ก็ได้รับเกียรตินี้เช่นกัน วณีให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...ภาระหน้าที่หลังได้รับตำแหน่งมากมายจริง ๆ อย่างมีการแข่งขันกีฬาตามสถาบันต่าง ๆ ก็ต้องไปเตะบอลเปิดการแข่งขัน เขาขอถ้วยให้ทีมชนะก็ต้องให้ไป”² ในขณะที่ วงเดือน ภูมิรัตน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นนางสาวสยามนี้เขาพาไปดูมวยบ่อยนะคะ มีเวทีมวยที่สวนเจ้าเชตุ้มชกกันบ่อย เขาเชิญนางสาวสยามทุกคนไป แหมคนแน่นเอี้ยด...” ซึ่งถือเป็นการให้นางสาวสยามเป็นผู้ดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามาร่วมชมการแข่งขันมากขึ้น รวมไปถึงการได้รับเชิญเป็นผู้เปิดการแข่งขันเนื่องในงานฟุตบอลประเพณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2478-2480 ส่วนลัดดา สุวรรณสุภา ก็ได้ร่วมงานชมมวยการกุศลเพื่อช่วยเหลือคนตาบอด

นอกจากการถูกเชิญไปในงานกีฬาแล้ว นางสาวไทยยังได้ *เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ* ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้การเดินทางของนางสาวไทยแต่ละคนนั้นมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เดินทางเพื่อร่วมประชาสัมพันธ์และเพื่อ การกุศล โดยเริ่มจากการร่วมประชาสัมพันธ์รถไฟเล็กของ ลัดดา สุวรรณสุภา ซึ่งสถานีมีที่ตั้งอยู่ใกล้นาวิกโยธิน ซึ่งมีผู้คนจำนวนมากไปรอขึ้นชมความงามของลัดดา ถือเป็นการประชาสัมพันธ์กิจการรถไฟอีกทางหนึ่ง นอกจากนั้นลัดดา ยังได้รับเชิญไปจังหวัดต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์จังหวัดนั้น ๆ เช่น ภูเก็ต ปัตตานี และเชียงใหม่ โดยที่จังหวัดเชียงใหม่ได้จัดการต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเชียงใหม่ได้แพร่ภาพถ่ายลัดดากับนางสาวเชียงใหม่ออกไปจนเป็นที่คุ้นตาของประชาชนในช่วงเวลานั้น ในขณะที่ อัมพร บุรารักษ์ ได้เดินทางไปเที่ยวรอบโลกและได้ให้สัมภาษณ์ถึง

¹ วิศเวศ วัฒนสุข. (2553). *เล่มเดิม*. หน้า 101.

² อรสม สุทธิสาคร. (2533). *เล่มเดิม*. หน้า. 36.

ความรู้สึกในการเดินทางครั้งนั้นว่า “หลังจากได้รับตำแหน่งสัก 3 เดือนที่ก็ไป ยุคนั้นการไปเที่ยวรอบโลกไม่ใช่เรื่องง่าย ตื่นเต้นมาก...”¹

นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาแล้ว นางสาวไทยยังได้รับเชิญให้เข้าร่วม *รับประทานอาหารในงานสังคัม* เช่น ลัดดา สุวรรณสุภา ได้รับเชิญไปรับประทานอาหารเป็นเกียรติยศที่สมาคมพ่อค้าไทย โดยบริษัทรวมแพทย์และบริษัทเทพนครพาณิชย์ร่วมกันจัด² โดยหนังสือพิมพ์ไทย ได้รายงานว่า

“ลัดดา...ได้ไปปรากฏตัวในบริเวณงาน ที่เขาดินวนาประชาชนพากันห้อมล้อมวิ่งตามดูกันแทบจะเหยียบกันตาย พร้อมด้วยคณะกรรมการประกวดนางสาวไทยลัดดา กับญาติ 5 คนได้เข้าไปรับประทานอาหาร ในร้านของราชนาวิกสภากองทัพเรือ...ทหารเรือต้องจัด โต๊ะยาวให้เป็นพิเศษและเชิญให้นางสาวไทยนั่งตรงหัวโต๊ะ มีดนตรีวงดุริยางค์ทหารเรือบรรเลงครึกครื้นตลอดเวลา...”³

นางสาวไทยในยุคนี้ปฏิบัติบทบาทด้านการกุศลต่าง ๆ มากมาย และจะได้รับเกียรติให้เป็นประธานในงานนั้น ๆ อยู่เสมอ การทำกิจกรรมสาธารณะกุศลเหล่านี้ เป็นการแสดงภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับของนางสาวไทยยุคทุกสมัย

กิจกรรมด้านความบันเทิง

กิจกรรมความบันเทิงถือเป็นบทบาทที่นางสาวไทยในระหว่าง พ.ศ. 2477-2497 มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ซึ่งมักจะเป็นกิจกรรมความบันเทิงที่สนับสนุนการทำงานของรัฐบาลและการกุศลเป็นหลักมากกว่าการบันเทิงทางพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วย บทบาทด้านการเป็นนักแสดง บทบาทด้านการเป็นนักร้อง และบทบาทด้านการโฆษณาสินค้า ดังต่อไปนี้

บทบาทด้านการเป็นนักแสดง เริ่มจาก กันยา เทียนสว่าง ได้แสดงละครการกุศลเรื่อง *ต้อนรับคุณหญิง* ด้วยจุดประสงค์เพื่อหาเงินให้กับพุทธสมาคมได้นำไปใช้เกี่ยวกับศาสนกิจ ต่อมา มยุรี วิชัยวัฒน์ ได้รับเชิญไปปรากฏตัวบนเวทีละครเรื่อง “เลือดสุพรรณ” ที่อยุธยาและเคยแสดงละครร่วมกับนักเรียนการเรือนจากอยุธยาเรื่อง “รักชาติยิ่งชีพ” ที่โรงละครวังบ้านหม้อ ในขณะที่ เรียม เพศยนาวิน และ มาลี พันธุมจินดา ได้แสดงละครการกุศลเรื่อง *เสียดสี* โดยออกแสดงที่สวนมิสกวันเพื่อเก็บเงินบำรุงการป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างมหาศาล⁴ อนงค์ อชชวัฒน์ ได้ร่วมแสดงละครเรื่อง *ปริศนาและสุชีลา ศรีสมบุรณ์* ได้แสดงภาพยนตร์เรื่อง *ยอดมนุษย์ คู่กับ สุริยัน* ซึ่งสุชีลาถือเป็นนางสาวไทยคนแรกที่ได้รับบทนางเอกภาพยนตร์

ในบทบาทด้านการเป็นนักร้อง มยุรี วิชัยวัฒน์ ได้ขับร้องเพลงอัดบันทึกแผ่นเสียงชื่อว่าเพลง *เนตรนารี* และ เพลง *คลื่นสู่ลม* ออกวางจำหน่ายในพ.ศ. 2481 ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก สามารถขายหมดในเวลาไม่นาน พิสมัย โชติวุฒิ ได้ร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียง 2 แผ่นซึ่งแผ่นแรกประกอบด้วยเพลง 2 เพลง คือ เพลง *ใจชายใจหญิง* และ เพลง *ตะวันลับฟ้า* ส่วนแผ่นที่ 2 ประกอบด้วยเพลง *กล่อมยุวดี* เพลง *เมื่อวันจันทร์เพ็ญ* และ เพลง *ใจชายใจหญิง* ซึ่งเพลง *ใจชายใจหญิง* เป็นเพลงที่มักจะมีผู้นำมาร้องใหม่เสมอ แต่หลายคนให้ความเห็นว่า พิสมัยร้องได้ไพเราะที่สุด โดยได้รับการยกย่องจากครูเพลงว่าเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการขับร้องสูงสุดในบรรดานักร้องที่เป็นนางงาม⁵

¹ อรสม สุทธิสาคร. (2533). *เล่มเดิม*. หน้า. 98-99.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 82.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 83.

⁴ ประเสริฐ เจิมจิตรธรรม. (2545). *สาวงาม สาวมังกู* หน้า .118.

⁵ ประเสริฐ เจิมจิตรธรรม. (2545). *เล่มเดิม*. หน้า 140.

บทบาทด้านการโฆษณา ในเชิงพาณิชย์ยังมีไม่มากนัก สอดคล้องกับคำกล่าวของ อุษณีย์ ทองเนื้อดี ที่กล่าวว่า “ก็มีคนมาทาบทามให้ไปโฆษณาประปรายเหมือนกัน สมัยนั้นรู้สึกว่าเขาเกรงใจ งานการกุศลก็มีแต่ไม่ถึงมากเหมือนสมัยนี้”¹ โดยบทบาทด้านการโฆษณาเริ่มจาก วงเดือน ภูมिरัตน์ ซึ่งถือเป็นนางสาวไทยคนแรกที่มีบทบาทด้านการโฆษณาสินค้า โดยบริษัทศรีสำอาง ได้ใช้ชื่อวงเดือนเป็นยี่ห้อครีมทาหน้า พร้อมทั้งให้เป็นพรีเซ็นเตอร์โฆษณาสบู่ซักผ้า² พิศมัย โชติวุฒิ ได้โฆษณาแผ่นเสียง และ ครีมทาหน้ายี่ห้อพิศมัย³ ประชิตร์ ทองอุไร ได้เป็นนางแบบโฆษณาสินค้าเกี่ยวกับเส้นผม ชื่อว่า สโนว์แฮร์ทูนิกรวมทั้ง อนงค์ อัชชวัฒนา และ สุชีลา ศรีสมบุรณ์ ได้เป็นแบบให้ผลิตภัณฑ์ ยาบำรุง นีโอโค ไวตามิน นอกจากนี้ สุชีลา ยังเป็นพรีเซ็นเตอร์ให้ร้านขายทองย่านเยาวราช โดยอนุญาตให้นำรูปไปติดไว้ที่ของแถม ประกอบด้วย แก้วน้ำและจานกระเบื้องกิจกรรมด้านความบันเทิงที่มีนางสาวไทยมาเกี่ยวข้องล้วนประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนต่างต้องการลดโลมความงามของนางสาวไทย รวมถึงสภาพสังคมในเวลานั้นที่มีดารานักแสดงเป็นที่รู้จักน้อย

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2477-2497 มีปัจจัยมาจากรัฐบาล ทั้งการมุ่งประชาสัมพันธ์รัฐธรรมนูญ ไปจนถึงนโยบายรัฐนิยมที่ส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรี ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการประกวดนางสาวไทย และบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทย โดยบทบาทต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นหลัก มีฐานะเป็นสัญลักษณ์ของการประชาสัมพันธ์รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นศรีสง่าแก่รัฐธรรมนูญ และเป็นเสมือนข้าราชการคนหนึ่ง ในสมัยต่อมา มีการโชว์ตัวเพื่อส่งเสริมการแต่งกายของสตรี การแสดงภาพยนตร์ การสนับสนุนกิจการด้านการเมืองของรัฐบาล เพื่อระดมทุนด้านการกุศล และบทบาทด้านการโฆษณา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลเป็นหลัก ความสัมพันธ์นี้เองส่งผลให้ภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในยุคนี้เป็นเสมือนบุคคลต้นแบบของประชาชน เป็นผู้ดำรงเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ

เมื่อรูปแบบการประกวดเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามหลักการสากลมากยิ่งขึ้นในเวลาต่อมา มีการแสดงสรีระร่างกายของผู้เข้าประกวดนางสาวไทยผ่านการแต่งกายด้วยชุดอาบน้ำ ซึ่งสวนทางกับค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยที่เน้นให้สตรีรักษาวลสงวนตัว ทำให้เวทีนางสาวไทยเริ่มถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสม รวมไปถึงสภาวะความไม่สงบทางการเมือง ทำให้การประกวดนางสาวไทยมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง จนได้ยุติการประกวดลงภายหลังจากได้ผู้ดำรงตำแหน่งนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2497 และกลับมาฟื้นฟูการประกวดขึ้นอีกครั้ง ในพ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยมีการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกในเวลาต่อมา

¹ วิกร. (2528, มกราคม). เปิดดอก “นางสาวไทยทั้ง 7”. *ดิฉัน*. 8(189): 40.

² ประชาชาติ. (2479, 11 มีนาคม). หน้า 30.

³ ประมวลวณัน. (2481, 8 มกราคม). หน้า 18.

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- ชาติรี ประภิตนนทการ. (2548). **คณะราษฎรฉลองรัฐธรรมนูญ: ประวัติศาสตร์การเมืองหลัง 2475 ผ่านสถาปัตยกรรม “อำนาจ”**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประเสริฐ งามจิตธรรม .(2545) .**สาวงาม สาวมงกุฎ** . กรุงเทพฯ: พรีโนโพร .
- วิเศษ วัฒนสุข. (2553). **ก้นยาเทียนสว่าง เปิดตำนานนางสาวสยาม**. กรุงเทพฯ: ดีเอสไฟเบอร์สกรู๊ป จำกัด.
- ส.พลายน้อย. (2543). **วันก่อนคืนเก่า: ชีวิตชาวไทยสมัยบ้านยังดีเมืองยังงาม**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2484). **การแต่งกายสมัยสร้างชาติ**. พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพันตรีหม่อมเจ้า ประสบศรีจิระประวัติ. พระนคร: ไทยพาณิชย์การสีลม.
- อรสม สุทธิสาคร. (2553.). **ดอกไม้ของชาติ จากเวทีความงามสู่เวทีชีวิตอัลบั้มชีวิต 13 นางสาวไทยยุคแรก**. กรุงเทพฯ: รวมทรรศน์.

บทความ/วารสาร

- วิกิ. (2528). **นางสาวไทยทั้งเจ็ด**. ใน **ดิฉัน** ปีที่ 8 (ฉบับที่ 189 มกราคม): หน้า 16173-5.

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

- นันทิรา ขำภิบาล. (2530). **นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ.2482-2487**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- สุจิตรา อรุณทิพัฒน์. (2550). **เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตนางงาม: กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.เศรษฐศาสตร์การเมืองกรุงเทพฯ .(: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล) .2532). **การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ.2477-2530)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- อังเรศ บุญทองล้วน .(2537) .**กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะความงามทางสรีระของผู้หญิงในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ .
- เอกจิตรา คำมีศรีสุข. (2550). **ความสัมพันธ์ของทุนวัฒนธรรมกับทุนนิยม: กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477-2549)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.เศรษฐศาสตร์การเมืองกรุงเทพฯ .(: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือพิมพ์

- ประชาชาติ. (2479, 11 มีนาคม). หน้า 30.
- ประมวณวัน. (2481, 8 มกราคม). หน้า 18.
- พิมพ์ไทยรายวัน. (2491, 12 ธันวาคม)
- ศรีกรุง. (2483, 21 สิงหาคม). หน้า 16.
- สยามนิกร. (2493, 11 ธันวาคม). หน้า 9.
- _____ . (2493, 15 ธันวาคม). หน้า 7.

เอกสารอ้างอิง

_____ . (2494, 19 ธันวาคม). หน้า 5.

หนังสือพิมพ์ไทย. (2497, 31 ธันวาคม). หน้า 12.